

**UCHWAŁA NR L/308/2023
RADY POWIATU W KLUCZBORKU**

z dnia 8 lutego 2023 r.

**w sprawie uchwalenia "Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata
2023-2030".**

Na podstawie art. 12 pkt. 11 ustawy z dnia 05 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2022 poz. 1526) w związku z art. 35 a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2021, poz 573 z późn. zm.) Rada Powiatu uchwala co następuje:

§ 1. Uchwala się "Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2023-2030" co stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Kluczborku.

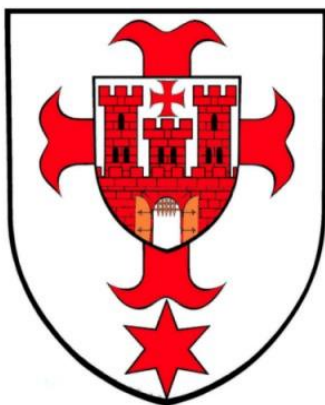
§ 3. Traci moc Uchwała Nr XXVIII/185/2017 Rady Powiatu w Kluczborku z dnia 2 marca 2017 r.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Powiatu w Kluczborku

Andrzej Olech

Załącznik do Uchwały Nr L/308/2023
Rady Powiatu w Kluczborku
z dnia 8 lutego 2023 r.

**POWIATOWY PROGRAM DZIAŁAŃ
NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
na lata 2023–2030**

Kluczbork 2023

Spis treści

Wstęp	3
2. Wprowadzenie i definicje	3
3. Diagnoza	5
3.1. Dane statystyczne	5
3.2. Infrastruktura pomocy społecznej	11
3.3. Działania podejmowane w powiecie kluczborskim na rzecz osób niepełnosprawnych	16
3.4. Inwestycje powiatu	19
4. Cele operacyjne programu	19
4.1. Cel operacyjny I - Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób niepełnosprawnych	20
4.2. Cel operacyjny II - Inicjowanie i popieranie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności	24
4.3. Cel operacyjny III - Zapewnienie dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym	27
4.4. Cel operacyjny IV - Zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego dostępu do rehabilitacji w tym społecznej, kultury, sportu, rekreacji i turystyki	31
4.5. Cel operacyjny V – Zwiększenie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami	36
4.6. Cel operacyjny VI - Zapewnienie konsultacji społecznej wszystkich działań dotyczących osób niepełnosprawnych w fazie ich planowania, wdrażania oraz ewaluacji z samorządną reprezentacją środowiska	40
5. Sposób realizacji	42
6. Podsumowanie	42
Spis tabel i wykresów	43

Wstęp

W 2022 roku zakończyła się realizacja Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2017 – 2022, który był częścią Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w powiecie kluczborskim na lata 2011 - 2020. Niniejszy Program stanowi jego kontynuację i uzupełnienie, z uwzględnieniem aktualizacji potencjalnych działań w kontekście źródeł finansowania oraz możliwości instytucjonalnych i prawnych a także rosnących potrzeb osób niepełnosprawnych zamieszkujących powiat kluczborski.

Działania Rządu oraz polskiego ustawodawstwa na rzecz osób niepełnosprawnych wynikają z dokumentów strategicznych jakimi są:

- Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych – uchwała z 3 grudnia 1993 roku Zgromadzenia Ogólnego ONZ.
- Rządowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i ich Integracji ze Społeczeństwem z 5 października 1993 r.
- Karta Praw Osób Niepełnosprawnych - uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997r.
- Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z 27 sierpnia 1997r. (tj. Dz. U. z 2021, poz. 573, z późn. zm.)
- Ustawa o pomocy społecznej z dnia z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. 2021, poz. 2268 z późn.zm.).
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2021 poz. 1057 z późn. zm.).
- Konstytucja RP zawierająca zapisy zapobiegające praktykom dyskryminacyjnym wobec osób niepełnosprawnych.
- Kodeks Pracy zabraniający praktyk dyskryminacyjnych wobec osób niepełnosprawnych w stosunku pracy.
- Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2023-2030 zgodny jest z założeniami:

- Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Kluczborskim na lata 2023-2030
- Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego
- Strategią Rozwoju Miasta i Gminy Kluczbork do 2030 roku

Adresatami programu są:

Osoby niepełnosprawne z terenu powiatu kluczborskiego;

Rodziny, opiekunowie osób niepełnosprawnych;

Organizacje pozarządowe zajmujące się statutowo pomocą osobom niepełnosprawnym.

2. Wprowadzenie i definicje

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych jest dokumentem służącym realizacji lokalnej polityki społecznej. Stanowi podstawę do aplikowania o środki finansowe na realizację działań na rzecz osób niepełnosprawnych, ich integracji ze środowiskiem oraz aktywizacji zawodowej i społecznej.

Opracowanie programu jest jednocześnie wykonaniem delegacji zawartej w art. 35a ust 1. ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2021, poz. 573, z późn. zm.), który nakłada na powiaty obowiązek „opracowania i realizacji, zgodnych z powiatową strategią rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:

- a) rehabilitacji społecznej,
- b) rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia,
- c) przestrzegania praw osób niepełnosprawnych”.

Rehabilitacja osób niepełnosprawnych (Art.7.1 Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej [...]) oznacza zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

Rehabilitacja zawodowa (Art.8 Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej [...]) ma na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy.

Do realizacji celu, o którym mowa w ust. 1, niezbędne jest:

- 1) dokonanie oceny zdolności do pracy, w szczególności przez:
  - a) przeprowadzenie badań lekarskich i psychologicznych umożliwiających określenie sprawności fizycznej, psychicznej i umysłowej do wykonywania zawodu oraz ocenę możliwości zwiększenia tej sprawności,
  - b) ustalenie kwalifikacji, doświadczeń zawodowych, uzdolnień i zainteresowań,
- 2) prowadzenie poradnictwa zawodowego uwzględniającego ocenę zdolności do pracy oraz umożliwiającego wybór odpowiedniego zawodu i szkolenia,
- 3) przygotowanie zawodowe z uwzględnieniem perspektyw zatrudnienia,
- 4) dobór odpowiedniego miejsca pracy i jego wyposażenie,
- 5) określenie środków technicznych umożliwiających lub ułatwiających wykonywanie pracy, a w razie potrzeby - przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych, sprzętu rehabilitacyjnego itp.

Rehabilitacja społeczna (Art. 9. Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej [...]) ma na celu umożliwianie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym.

Rehabilitacja społeczna realizowana jest przede wszystkim przez:

- 1) wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej,
- 2) wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych,
- 3) likwidacje barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji,
- 4) kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

Przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych

(...)Wszystkie osoby niepełnosprawne mają prawo do korzystania z pełni przysługujących im praw, w tym do dostępu do leczenia i opieki medycznej, świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, leczniczych i rehabilitacyjnych, do nauki, do szkolenia się, prawo do pracy odpowiedniej do rodzaju i stopnia niepełnosprawności, prawo do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych,

prawo do uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swoich zainteresowań i potrzeb (...).
(Karta Praw Osób Niepełnosprawnych).

Niepełnosprawność jest pojęciem szerokim. Trudno ją zdefiniować. Powoduje indywidualne konsekwencje o charakterze społecznym. Jest to zjawisko niejednorodne, obejmujące bowiem wiele ograniczeń, które mogą wynikać z chorób somatycznych, psychicznych lub umysłowych dlatego też są różne definicje niepełnosprawności. Na potrzeby Programu przyjęto następujące definicje osoby niepełnosprawnej:

"Niepełnosprawnymi są osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi" - Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, uchwała Sejmu RP z dnia 1 sierpnia 1997 r.

„Niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej, jeśli uzyskały orzeczenie" - ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

3. Diagnoza

Program skierowany jest do niepełnosprawnych mieszkańców powiatu kluczborskiego. Szacuje się, że problem ten dotyczy bezpośrednio ponad 7 500 tysięcy mieszkańców naszego regionu, a pośrednio jeszcze dodatkowo kilku tysięcy członków ich rodzin.

3.1. Dane statystyczne

Dane o osobach niepełnosprawnych zawarte są w wielu badaniach statystycznych. Ze względu na stosowaną metodologię badań dostępność danych na określonym poziomie podziału terytorialnego jest ograniczona. Największym badaniem, w którym zbierane są informacje o osobach niepełnosprawnych są spisy powszechne. Ostatni, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań przeprowadzony został w 2021 w dniach od 1 kwietnia do 30 września 2021. Dane od osób fizycznych objętych spisem powszechnym są zbierane metodą samospisu internetowego. Każdy mieszkaniec Polski jest zobowiązany samodzielnie przeprowadzić samospis, polegający na uzupełnieniu danych o respondencie, zamieszczonych w formularzu spisowym.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach kiedy osoba objęta spisem powszechnym nie może dopełnić obowiązku samospisu przez Internet, dane są zbierane metodami:

- wywiadu telefonicznego przeprowadzanego przez rachmistrza spisowego, który wprowadza dane uzyskane od respondenta do formularza spisowego,
- wywiadu bezpośredniego, przeprowadzanego przez rachmistrza spisowego przy pomocy urządzenia mobilnego wyposażonego w oprogramowanie dedykowane do przeprowadzenia spisu (wywiady bezpośrednie będą realizowane w szczególnych przypadkach – jeśli sytuacja epidemiczna na to pozwoli – i przy zachowaniu reżimu sanitarnego).

Temat niepełnosprawności jest bardzo istotną częścią Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 (NSP 2021). W formularzu pojawiają się m.in. pytania dotyczące zdolności wykonywania codziennych czynności oraz orzeczeń o niepełnosprawności.

Biorąc pod uwagę dwojakość podmiotów orzekających (Zakład Ubezpieczeń Społecznych orzekający do celów rentowych, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności

orzekający do celów poza rentowych jak również Ministerstwo Obrony Narodowej orzekające o niezdolności do pracy) trudno jest ustalić ogólną liczbę osób niepełnosprawnych w naszym powiecie.

Analizę statystyczną oparto na danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Kluczborku.

Jak wskazują liczby oraz poniżej zamieszczona tabela 1 oraz wykres 1 i 2 na przestrzeni ostatnich 3 lat ilość wydawanych orzeczeń uległa zmniejszeniu. Minimalizacja może być spowodowana stanem epidemii wprowadzonym w Polsce od 20 marca 2020 r., gdzie na mocy art. 15h ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych orzeczenie o niepełnosprawności albo orzeczenie o stopniu niepełnosprawności którego ważność: upłynęła w terminie do 90 dni przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, pod warunkiem złożenia w tym terminie kolejnego wniosku o wydanie orzeczenia, zachowuje ważność do upływu 60. dnia od dnia odwołania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, jednak nie dłużej niż do dnia wydania nowego orzeczenia o niepełnosprawności albo orzeczenia o stopniu niepełnosprawności; upływa w terminie od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, zachowuje ważność do upływu 60. dnia od dnia odwołania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii, jednak nie dłużej niż do dnia wydania nowego orzeczenia o niepełnosprawności albo orzeczenia o stopniu niepełnosprawności. Od 16 maja 2022 roku, zgodnie z nowym Rozporządzeniem, zniesiony został stan epidemii, a zaczął obowiązywać stan zagrożenia epidemicznego.

Wśród osób niepełnosprawnych na terenie naszego powiatu, które legitymują się orzeczeniem wydanym przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności najwięcej jest orzeczonych ze stopniem umiarkowanym. Nadal stosunkowo wysoka jest liczba orzeczeń wydanych po raz pierwszy, co świadczy o stale przybywających osobach dysfunkcyjnych w powiecie.

Tabela 1. Ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności przez PZOON z uwzględnieniem stopnia niepełnosprawności.

Stopień niepełnosprawności	Rok		
	2019	2020	2021
Orzeczenia osób do 16 r.ż	220	207	204
Znaczny	246	237	302
Umiarkowany	402	465	489
Lekki	245	195	135
Ogółem	893	897	926
W tym orzeczenia wydane po raz pierwszy	484	447	556

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PZOON w Kluczborku

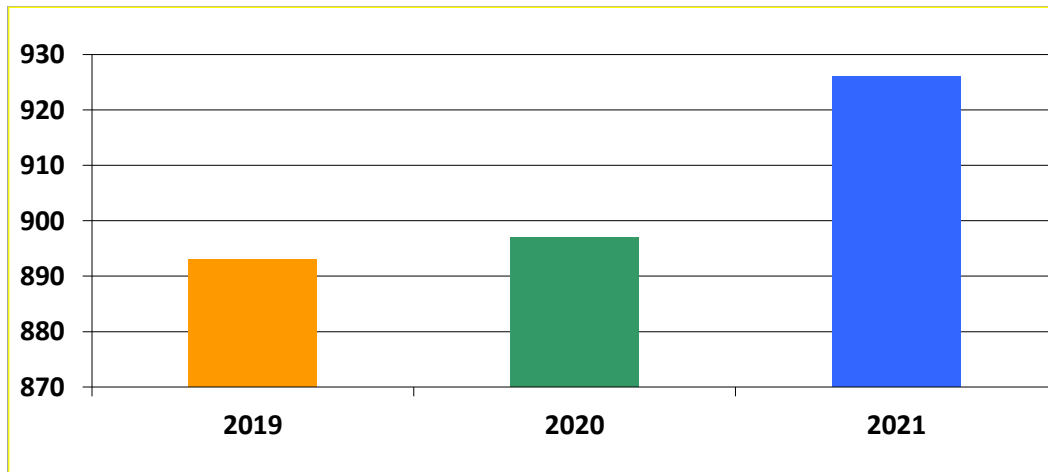
W stosunku do lat poprzednich zmalała o niespełna 6,5 % liczba orzeczeń wydanych dla dzieci do 16 roku życia, niemniej grupa ta stanowi 22% w stosunku do wszystkich wydanych orzeczeń. W tej grupie wiekowej najwięcej orzeczeń wydano ze względu na niepełnosprawność oznaczoną symbolem 07-S (układ oddechowy i krążenia), 10-N (choroby neurologiczne) oraz 11-I (całościowe zaburzenia rozwojowe).

W okresie ostatnich trzech lat wydano najwięcej orzeczeń o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Według art. 4 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej

i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych (ust.2).

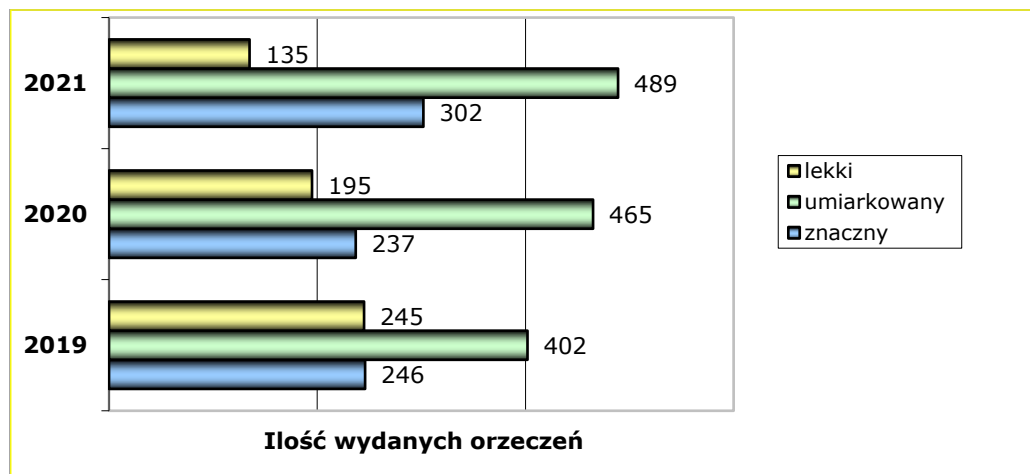
Standardy w zakresie kwalifikowania do lekkiego, umiarkowanego i znacznego stopnia niepełnosprawności określają § 29 - § 31 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 roku w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. 2003 nr 139 poz. 1328).

Wykres 1. Ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na lata 2019 - 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PZOON w Kluczborku

Wykres 2. Ilość wydanych przez PZOON orzeczeń z podziałem na stopnie niepełnosprawności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PZOON w Kluczborku

W ostatnich trzech latach zauważalny jest nieznaczny wzrost wydawanych orzeczeń. Jednak w poprzednich latach tj. 2014 i 2015 liczba wydawanych orzeczeń była znacząco wyższa. W ostatnim roku, tak samo jak w latach poprzednich największą grupę obejmują orzeczenia wydane dla osób powyżej 61 roku życia, co stanowi około połowę wszystkich wydanych orzeczeń.

W odniesieniu do przyczyn niepełnosprawności w przypadku osób z tej grupy wiekowej najczęściej orzeczeń wydawanych jest dla osób z upośledzeniem narządu ruchu (05-R - 145

osób) oraz z chorobami neurologicznymi (10-N - 106 osoby), natomiast nie wydano orzeczeń z symbolem przyczyny niepełnosprawności 06-E – epilepsja oraz 12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe.

Tabela 2. Ilość wydanych orzeczeń z uwzględnieniem wieku i płci.

Rok	Ogółem	Wiek				Płeć	
		16-25	26-40	41-60	61 i pow.	Kobieta	Mężczyzna
2019	893	67	83	272	471	469	424
2020	897	66	101	295	435	443	454
2021	926	59	76	250	541	475	451

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PZOON w Kluczborku

Po zmianie ustawy *Prawo o ruchu drogowym* obowiązującą od dnia 1 lipca 2014 r. (Dz.U. 2021 poz. 450), która wymusiła konieczność ponownego ustalenia niepełnosprawności w celu uzyskania karty parkingowej znacząco zwiększyła się ilość wydanych orzeczeń w latach 2014 – 2015.

Do tej pory karty były wydawane bezterminowo, jednak od 1 lipca - po wejściu w życie cytowanej ustawy, dokument wydawany jest osobie niepełnosprawnej na okres ważności orzeczenia, jednakże nie dłużej niż na okres 5 lat, a placówce na okres 3 lat. Uprawnionymi do otrzymania kart parkingowych są osoby o znacznym albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z symbolami 04-O, 05-R lub 10-N, mające znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się.

W latach następnych sytuacja się unormowała o czym świadczy dość liniowy poziom liczby wydawanych orzeczeń.

Tabela 3. Ilość wydanych orzeczeń z uwzględnieniem wykształcenia i zatrudnienia.

Wykształcenie		Rok		
		2019	2020	2021
Mniej niż podstawowe		31	34	51
Podstawowe		235	219	238
Zasadnicze		278	291	293
Średnie		269	271	271
Wyższe		80	82	73
Zatrudnienie	tak	166	184	145
	nie	727	713	781

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PZOON w Kluczborku

Zdecydowana większość osób niepełnosprawnych orzeczonych w latach 2019 - 2021 to osoby które uzyskały wykształcenie zasadnicze lub średnie. Znacznie mniej odnotowuje się osób z wykształceniem wyższym.

Jak wynika z danych pozyskanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Kluczborku w drugim półroczu 2021r. najmniejszą liczbę osób bezrobotnych stanowiły osoby niepełnosprawne z wykształceniem wyższym, a największą z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Zauważyć również należy, iż osoby posiadające wyższe wykształcenie krócej pozostają bez pracy aniżeli niepełnosprawni z wykształceniem zawodowym. Spora część

osób niepełnosprawnych ma wykształcenie podstawowe, nieukończone podstawowe lub gimnazjalne. Młodzież niepełnosprawna jest znacznie gorzej wykształcona od zdrowych rówieśników. Nierówność startu w dorosłe życie wynikająca z faktu niepełnosprawności, pogłębiona zostaje poprzez gorsze przygotowanie do życia zawodowego.

Osoba niepełnosprawna może być zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy jako:

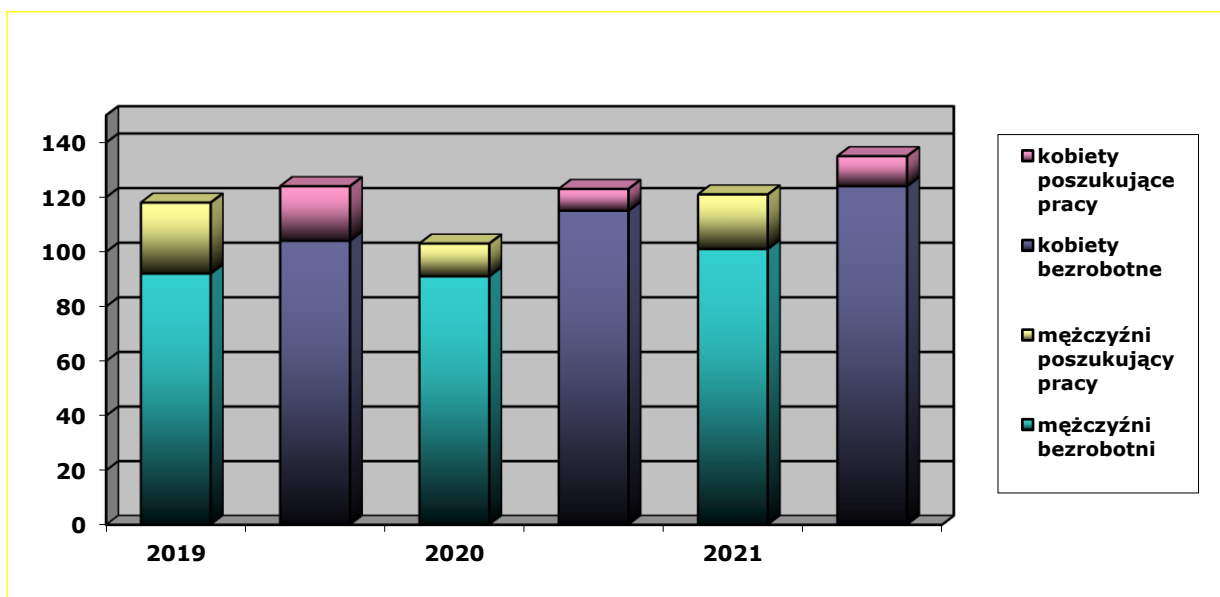
- bezrobotny – to osoba, która posiada ustaloną niepełnosprawność, jednak nie jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.
- poszukujący pracy – to osoba, która oprócz ustalonej niepełnosprawności jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego.

Osoba z orzeczonym stopniem o niepełnosprawności, która jest zdolna do podjęcia zatrudnienia w co najmniej połowie wymiaru czasu pracy, posiadająca status "bezrobotnego" może skorzystać ze wszystkich usług urzędu pracy i instrumentów przewidzianych dla osoby bezrobotnej.

Dla osób niepełnosprawnych posiadających status "poszukującej pracy", a nie pozostających w zatrudnieniu, przewidziane są usługi urzędu pracy i instrumenty finansowane ze środków PFRON.

Niskiemu poziomowi aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych towarzyszy jednocześnie zjawisko bezrobocia. Jest ono wśród osób niepełnosprawnych wyższe niż liczba osób czynnych zawodowo. Trudności w znalezieniu pracy potęguje niski poziom kwalifikacji, zawansowany wiek i niższa niż przeciętnie zawodowa dyspozycyjność i mobilność osób niepełnosprawnych. Dla większości osób niepełnosprawnych i ich rodzin, trudna sytuacja materialna w połączeniu z niewielkimi możliwościami jej zmiany w oparciu o osobistą zaradność, stanowią barierę nie do pokonania w samodzielnym zaspokajaniu wielu potrzeb i rozwiązywaniu problemów jakie rodzi niepełnosprawność.

Wykres 3. Struktura osób niepełnosprawnych bezrobotnych oraz poszukujących pracy w powiecie kluczborskim.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kluczborku

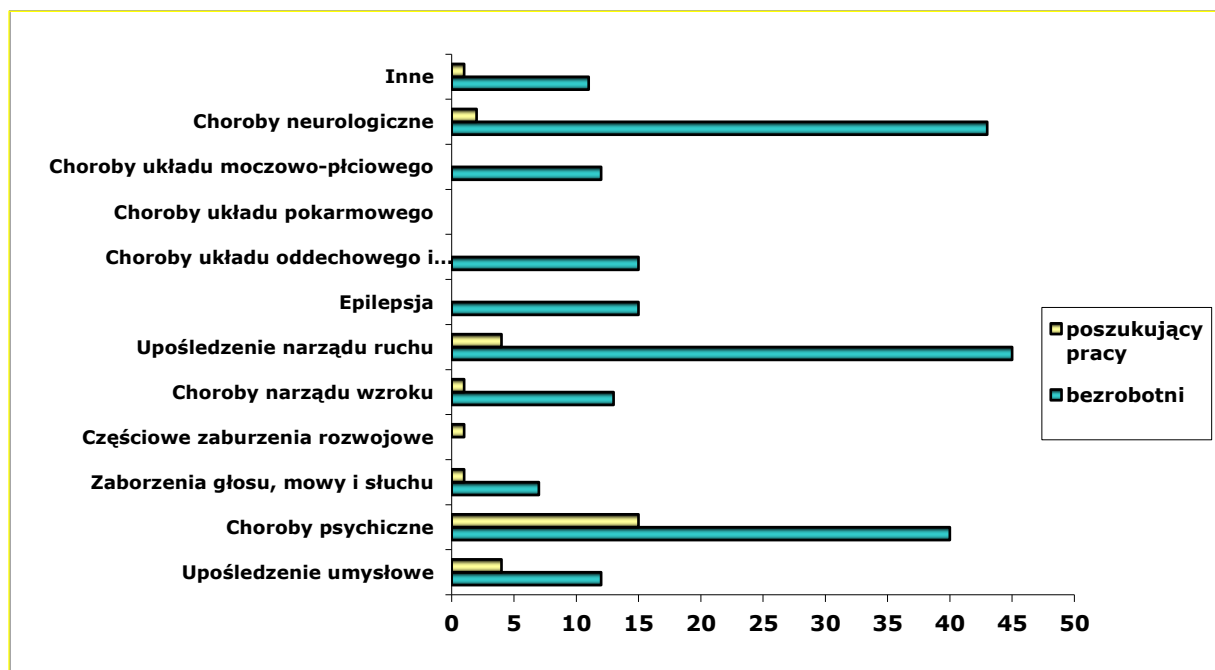
Z przedstawionych danych wynika, iż liczba zarejestrowanych osób niepełnosprawnych w ostatnich latach rośnie. Zarejestrowanych jako osoby bezrobotne jest więcej kobiet jednak jako osoby poszukujące pracy przewyższają mężczyźni.

Odzwierciedleniem danych statystycznych jest sytuacja na kluczborskim rynku pracy. Pomimo podejmowanych działań aktywizacyjnych jest ona nadal bardzo trudna, osobom niepełnosprawnym jest niezwykle trudno znaleźć zatrudnienie. Osoby niepełnosprawne, które nie kwalifikują się do podjęcia zatrudnienia w warunkach otwartego rynku pracy jednocześnie wymagają opieki medycznej i rehabilitacyjnej zatrudnione są w zakładach pracy chronionej. Na terenie powiatu kluczborskiego funkcjonują już tylko 2 zakłady pracy chronionej. Z danych PUP wynika, że głównymi barierami utrudniającymi wejście na rynek pracy są: zbyt niski poziom wykształcenia i kwalifikacji, mała aktywność zawodowa, pasywna postawa, brak specjalistycznego przygotowania do istniejącego rynku pracy w powiecie.

Osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna lub poszukująca pracy niepozostająca w zatrudnieniu ma prawo korzystać z następujących usług rynku pracy określonych w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2013r. poz. 674 z późn. zm.):

- szkoleń,
- stażu,
- prac interwencyjnych,
- przygotowania zawodowego dorosłych,
- badań lekarskich lub psychologicznych mających na celu
  - 1) stwierdzenie zdolności bezrobotnego do wykonywania pracy, uczestnictwa w szkoleniu lub przygotowaniu zawodowym dorosłych, odbywania stażu, wykonywania prac społecznie użytecznych,
  - 2) określenie szczególnych predyspozycji psychofizycznych wymaganych do wykonywania zawodu,
- zwrotu kosztów przejazdu z miejsca zamieszkania i powrotu do miejsca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, lub przez okres odbywania u pracodawcy stażu, przygotowania zawodowego dorosłych lub odbywania zajęć z zakresu poradnictwa zawodowego osobie (art. 45 ust. 1,2 i 4 ustawy),
- finansowanie kosztów przejazdu do pracodawcy i powrotu do miejsca zamieszkania w przypadku skierowania go do pracodawcy, który zgłosił ofertę pracy, jeżeli siedziba tego pracodawcy znajduje się poza miejscem zamieszkania bezrobotnego (art. 45 ust. 3 ustawy),
- studiów podyplomowych.

Wykres 4. Osoby niepełnosprawne bezrobotne i poszukujące pracy z podziałem na rodzaj niepełnosprawności w 2021 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Kluczborku

W zaprezentowanych danych statystycznych widać, iż najczęstszymi przyczynami niepełnosprawności wśród osób bezrobotnych i poszukujących pracy są choroby narządu ruchu, neurologiczne oraz psychiczne. Nie ma natomiast zarejestrowanych osób z częściowym zaburzeniem rozwoju oraz chorobami wynikającymi z układu pokarmowego.

3.2. Infrastruktura pomocy społecznej

W powiecie kluczborskim funkcjonuje wiele instytucji pomocy społecznej działających na rzecz osób niepełnosprawnych: 1 gminny i 3 miejsko - gminne ośrodki pomocy społecznej oraz 2 domy pomocy społecznej:

- w Kluczborku dla osób starszych, który wraz z filią (dla osób upośledzonych fizycznie zapewnia miejsca pobytu dla łącznej liczby 121 pensjonariuszy)

Na dzień 30.09.2022 r. wszystkie miejsca są zajęte, a liczba osób oczekujących to 14.

- w Gierałcicach dla upośledzonych intelektualnie, który zapewnia 70 miejsc dla dorosłych mężczyzn. W chwili obecnej rzeczywista liczba mieszkańców to 68.

Placówki spełniają wymogi standaryzacyjne oraz posiadają wpisy do rejestru Wojewody opolskiego.

Młodzież z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, która z powodu niepełnosprawności nie może uczęszczać do szkoły w miejscu zamieszkania może kontynuować edukację w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Kluczborku, w którym zlikwidowano bariery architektoniczne. Szkoła kształci na poziomie podstawowym, zawodowym oraz w zakresie przysposobienia do pracy. Przy szkole funkcjonuje internat z profesjonalną kadrą pedagogiczną, gdzie uczniowie mogą mieszkać a także przedszkole specjalne.

W Ośrodku odbywa się wczesne wspomaganie rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do czasu podjęcia nauki w szkole – na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie wczesnego wspomagania.

Ze środków PFRON finansowana jest działalność Warsztatu Terapii Zajęciowej w Kluczborku, w którym ważnych umiejętności życiowych uczy się 30 wychowanków.

Celem działalności WTZ jest poprawa zaradności osobistej i sprawności psychofizycznej uczestników oraz przygotowanie do samodzielnej egzystencji w społeczeństwie.

Zajęcia terapeutyczne prowadzone są w sześciu pracowniach:

- artystyczno-plastycznej
- gospodarstwa domowego
- krawieckiej
- komputerowej
- rękodzielniczej
- aktywności zawodowej

Powiatowy Urząd Pracy w ramach wykonywanych zadań ustawowych prowadzi działania w zakresie rehabilitacji zawodowej na rzecz osób niepełnosprawnych. Na przestrzeni 2019-2021 r. na aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych urząd pracy ze środków PFRON wydatkował 69 677,61 zł.

Opiekę medyczną i rehabilitacyjną sprawuje Zespół Opieki Zdrowotnej wraz z przychodniami specjalistycznymi oraz PCZ w Kluczborku a także Zakład Opiekuńczo – Leczniczy w Wołczynie jako instytucja opieki długoterminowej.

W 2010 r. powstał Dzienny Ośrodek Rehabilitacji Dla Dzieci z Zaburzeniami Wieku Rozwojowego zapewniający profesjonalną rehabilitację od wczesnych miesięcy życia.

Na terenie powiatu kluczborskiego dzieci i młodzież niepełnosprawna może uczęszczać do placówek z oddziałami integracyjnymi. W gminie Kluczbork są to; Publiczne Przedszkole Nr 2 z oddziałami integracyjnymi, Publiczna Szkoła Podstawowa nr 5 oddziałami integracyjnymi. W gminie Byczyna Publiczne Przedszkole, w gminie Wołczyn przystosowany do potrzeb dzieci niepełnosprawnych jest Zespół Szkół tj. Szkoła Podstawowe oraz Liceum Ogólnokształcące.

W przypadku dzieci i młodzieży, która nie może korzystać ze stacjonarnej formy edukacji szkolnej prowadzone jest nauczanie indywidualne na podstawie orzeczeń Poradni Psychologiczno–Pedagogicznej.

W Poradni Psychologiczno–Pedagogicznej obejmującej działaniem wszystkie gminy powiatu funkcjonuje zespół orzekający, który wydaje:

- orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego,
- orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania
- opinie o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.

W ramach potrzeb prowadzona jest terapia indywidualna dzieci upośledzonych umysłowo. PPP współpracuje ściśle ze Stowarzyszeniem Rodziców Przyjaciół Dzieci i Młodzieży Osób ze Specjalnymi Potrzebami przy Publicznym Przedszkolu Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi w Kluczborku organizując szkolenia i szeroko rozumiane wsparcie dla rodziców dzieci niepełnosprawnych. Od 26.09.2022 roku w Poradni prowadzony jest program wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. Obejmuje on dzieci w wieku od urodzenia do czasu ukończenia edukacji na poziomie przedszkolnym.

Rehabilitacja społeczna i zawodowa prowadzona jest w Środowiskowym Domu Samopomocy w Kluczborku z filią w Kuniowie. ŚDS świadczy usługi dla osób zamieszkałych na terenie powiatu Kluczbork (dzięki podpisanym porozumieniom przez Burmistrza Kluczborka

z Burmistrzami/Wójtami gmin powiatu kluczborskiego) ŚDS posiada dwa odrębne budynki. Liczba miejsc dotowanych wynosi ogółem 86 (w Kluczborku 36, natomiast w Kuniowie 50).

Założeniem ogólnym domu jest stworzenie społecznego wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi/osób z niepełnosprawnością, które mają poważne trudności w życiu codziennym i wymagają zorganizowanej pomocy.

Do podstawowych zadań ŚDS należy :

- organizacja całokształtu spraw związanych z życiem uczestników ŚDS w środowisku zamieszkania,
- reprezentowanie interesów uczestników ŚDS w społeczności lokalnej, oraz kształtowanie akceptującej postawy otoczenia wobec nich ,
- dążenie do pełnej integracji społecznej uczestników ŚDS poprzez ich uczestnictwo w życiu politycznym, kulturalnym i społecznym w lokalnym środowisku,
- prowadzenie rehabilitacji społecznej i zawodowej,
- kształtowanie, doskonalenie i podtrzymanie umiejętności uczestników, niezbędnych do możliwie jak najbardziej samodzielnego i niezależnego funkcjonowania w życiu osobistym i społecznym .

Od 2019 roku w Kluczborku działa Zakład Aktywności Zawodowej. ZAZ prowadzony jest przez organizację pozarządową, obecnie zatrudnia 44 osoby niepełnosprawne.

Celem zakładu jest:

1. Zatrudnienie osób niepełnosprawnych zaliczanych do:
  - a) znacznego stopnia niepełnosprawności,
  - b) umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, niepełnosprawność intelektualną lub chorobę psychiczną.
2. Prowadzenia rehabilitacji zawodowej i społecznej.
3. Przygotowania do życia i pracy w otwartym środowisku oraz pomocy w realizacji pełnego, niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia w miarę indywidualnych możliwości osób niepełnosprawnych.

Szeroką ofertę pomocy dla osób niepełnosprawnych realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w oparciu o środki z PFRON.

PCPR jako jednostka organizacyjna powiatu od początku funkcjonowania wykonuje zadania na rzecz niepełnosprawnych w zakresach przewidzianych w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Należą do nich:

- opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej,
- przestrzeganie praw osób niepełnosprawnych,
- podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności,
- opracowywanie i przedstawianie planów zadań i informacji z prowadzonej działalności oraz ich udostępnianie na potrzeby samorządu województwa,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej,
- dofinansowanie do:

- uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- usług tłumacza języka migowego;
- sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
- zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,
- likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
- rehabilitacji dzieci i młodzieży, dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej.

W ramach środków z PFRON na przestrzeni lat 2019-2021 powiat kluczborski na rehabilitację społeczną oraz zawodową osób niepełnosprawnych wydatkował 4 634 937,28 zł.

Wysokość środków przekazanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na realizację zadań powiatu kluczborskiego oraz ilość osób, które z tych środków skorzystały, przedstawia się następująco:

Tabela 4. Zadania dofinansowane na rzecz osób niepełnosprawnych w ramach środków PFRON.

Zadania dofinansowywane	2019		2020		2021	
	ilość osób	kwota	ilość osób	kwota	ilość osób	kwota
Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych, zgodnie z art. 35a ust. 1 pkt 7 lit.d	31	119 416,00	71	281 845,00	69	303 157,00
Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, zgodnie z art. 35a ust. 1 pkt 7 lit.a	202	197 171,00	60	77 182,00	233	259 878,00
Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym, zgodnie z art. 35a ust. 1 pkt 7 lit.c – w tym dla osób prawnych i jednostek organizacyjnych	383	266 958,00	344	276 007,00	383	332 300,00
Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych, zgodnie z art. 35a ust. 1 pkt 7 lit.b	721	17 508,00	35	7 710,00	16	419,00
Dofinansowanie do usług tłumacza języka migowego zgodnie z art. 35a ust. 1 pkt 7 lit.f	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej: 1 (liczba wtz), zgodnie z art.35a ust.1 pkt8	30	542 880,00	30	614 880,00	30	650 880,00
Jednorazowe dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej (...), zgodnie z art.12a	0	0	0	0	0	0
Zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy dla osób niepełnosprawnych, zgodnie z art. 11	2	18 592,00	3	27 079,00	2	21 086,00
Program „Aktywny samorząd”	51	206 202,34	33	258 329,94	36	164 457,00
Razem rehabilitacja społeczna	1418	1 350 135,34	573	1 515 953,94	767	1 711 091,00
Razem rehabilitacja zawodowa	2	18 592,00	3	27 079,00	2	21 086,00
Razem	1420	1 368 727,34	576	1 543 032,94	769	1 732 177,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR.

Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych opiera się głównie na dofinansowaniu ze środków PFRON zadań realizowanych przez PCPR i PUP.

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, najwięcej środków przyznawanych jest na dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

Wiele osób korzysta z dofinansowania do uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, zaliczanych zgodnie z zapisem ustawowym do podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Niemniej ważnym i zarazem kosztownym zadaniem jest likwidacja barier architektonicznych. Tego typu bariery są jednym z najistotniejszych ograniczeń utrudniających bądź uniemożliwiających osobom niepełnosprawnych codzienne funkcjonowanie oraz kontaktowanie się z otoczeniem. Istniejące bariery często eliminują możliwość podjęcia zatrudnienia, a nawet samodzielnego wyjścia z domu, czy też wykonywania codziennych czynności higienicznych.

Na terenie powiatu kluczborskiego oprócz instytucji samorządowych można zauważyć dużą aktywność organizacji pozarządowych, które realizując swoje cele statutowe, angażując się w spontaniczną pomoc osobom niepełnosprawnym. Z organizacjami tymi ściśle współpracuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i należą do nich:

- Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Nadzieja”
- Stowarzyszenie Rodziców Przyjaciół Dzieci i Młodzieży Osób ze Specjalnymi Potrzebami przy Publicznym Przedszkolu Nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi w Kluczborku
- Świetlica terapeutyczno-wychowawcza „Parasol”
- Caritas Diecezji Kluczbork
- Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów
- Związek Niewidomych

3.3. Działania podejmowane w powiecie kluczborskim na rzecz osób niepełnosprawnych

Na przestrzeni ostatnich 5 lat obowiązywania poprzedniego Programu znacznie poprawiła się infrastruktura powiatu kluczborskiego.

Celem głównym poprzedniej edycji Programu było: zwiększenie udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i gospodarczym poprzez wyrównywanie ich szans w korzystaniu z praw i obowiązków jakie przysługują pozostałym obywatelom min. poprzez likwidację barier architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, w komunikowaniu się. W związku z powyższym podjęto szerokie działania ukierunkowane na udostępnienie bogatej infrastruktury powiatowej osobom niepełnosprawnym.

W 2017 roku z programu wyrównywania różnic między regionami III w powiecie kluczborskim na rzecz Środowiskowego Domu Samopomocy z filią w Kuniowie zakupione zostały dwa mikrobusy jeden z najazdem a drugi z windą na wózki inwalidzkie. Kwota przyznanego dofinansowania z PFRON wówczas wyniosła 138 023,74 zł.

Kolejny zakup 9 -osobowego mikrobusa z najazdami został dokonany w 2019 r. Bus ten zakupiony został dla Publicznego Przedszkola nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi w Kluczborku. Kwota przyznanego dofinansowania z PFRON wynosiła 80 000,00 zł.

W 2020 roku Powiat kluczborski pozyskał ze środków PFRON aż 536 809,37 zł na likwidację barier transportowych. Zakupione zostały dwa autobusy - dla gminy Buczyna (23 miejsca w tym 4 osób poruszających się na wózkach inwalidzkich), dla gminy Wołczyn (17 miejsc w tym 2 dla wózkowiczów) oraz dwa mikrobusy dla Warsztatów Terapii Zajęciowej

w Kluczborku i dla gminy Kluczbork. Oba mikrobusy zostały wyposażone w najazdy dla pasażerów poruszających się na wózku inwalidzkim.

W powiecie kluczborskim osoby niepełnosprawne posiadają bardzo ważny i dostrzegalny status społeczny. Istnieje wiele prężnie działających organizacji pozarządowych, które wspierane są w swoich działaniach przez powiat oraz jego jednostki organizacyjne. Wśród form czynnego uczestnictwa w życiu osób niepełnosprawnych jest m.in. współfinansowanie cyklicznych imprez organizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych w tym: Dzień Seniora, Dzień Emeryta, Rencisty i Inwalidy, Powiatowa Spartakiada Przedszkolaków z udziałem dzieci niepełnosprawnych, szereg imprez integracyjnych o charakterze wyjazdowym a także plenerowym organizowanych na terenie miasta, wycieczki rowerowe, wycieczki piesze z zakupionymi przez samorząd gminny i powiatowy kijkami - Nordic walking.

W naszym powiecie cyklicznie odbywa się również „Festiwal Niezwykłości” organizowany przez Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Nadzieja”. Biorą w nim udział: Warsztaty Terapii Zajęciowej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Zakład Aktywności Zawodowej, Domy Pomocy Społecznej, integracyjne placówki oświatowe. Impreza ma charakter ogólnopolski. Celem festiwalu jest promocja rękodzielnictwa i twórczości osób niepełnosprawnych oraz chęć zmiany postrzeganie osób niepełnosprawnych przez innych ludzi. Jednostki mają możliwość zaprezentowania dorobku twórczego oraz możliwości artystycznych i wokalnych swoich podopiecznych. Impreza dofinansowana jest z funduszy Samorządu Województwa Opolskiego oraz ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Prężnie działające organizacje pozarządowe są oparciem dla niepełnosprawnych i spełniają szereg ról, w tym:

- określają potrzeby i priorytety dotyczące życia osób niepełnosprawnych,
- przyczyniają się do podnoszenia świadomości społeczeństwa i propagowania zmian,
- stwarzają możliwości rozwijania umiejętności w różnych dziedzinach oraz zapewnienia swoim członkom wzajemnego wsparcia i wymianę informacji,
- reprezentują środowiska osób niepełnosprawnych,
- prowadzą działania w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i leczniczej na rzecz swoich członków,

Organizacje pozarządowe są w głównej mierze inicjatorami takich działań jak powiatowe festyny integracyjne, Powiatowe Dni Osób Niepełnosprawnych, które zraszają nie tylko osoby niepełnosprawne, w imprezach tych uczestniczą przedstawiciele władz samorządu gminnego i powiatowego, młodzież z kluczborskich szkół i przedszkoli integracyjnych, organizacje pozarządowe oraz mieszkańcy powiatu. Spotkania takie są również okazją do wymiany informacji na temat różnych form pomocy dostępnych w naszym powiecie.

Samorząd powiatu kluczborskiego współpracuje z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy niepełnosprawnym wspierając m.in. dotacjami zadania publiczne realizowane przez te organizacje w ramach ogłaszanych przez Zarząd Powiatu w Kluczborku otwartych konkursów ofert w obszarach kultury, kultury fizycznej, sportu, pomocy społecznej.

Do cyklicznych przedsięwzięć tego rodzaju należy zaliczyć:

- „Spotkanie z okazji Międzynarodowego Dnia Białej Laski” – organizator: Polski Związek Niewidomych – Koło Kluczbork;
- „Dzień Seniora w powiecie kluczborskim” – organizator: Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Zarząd Oddziału Rejonowego Kluczbork;
- „Wycieczki edukacyjno-turystyczne” – organizator: Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi "Nadzieja" w Kluczborku;
- „Wycieczki edukacyjno-turystyczne” – organizator: Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi "Nadzieja" w Kluczborku;

Należy jednak zaznaczyć, że w ostatnich trzech latach możliwość prowadzenia jakichkolwiek działań na rzecz osób niepełnosprawnych była mocno ograniczona ze względu na czas pandemii COVID – 19. Działania zostały w znacznym stopniu ograniczone. Mimo to jednak organizacje starały się funkcjonować i wspierać osoby niepełnosprawne. W początkowym czasie pandemii, kiedy to ryzyko zakażeniem było największe podopieczni m. in. Warsztatów Terapii Zajęciowej, Środowiskowego Domu Samopomocy, mieli możliwość uczestniczenia w niektórych zajęciach zdalnie. Takie zmiany mimo komplikacji spowodowały, że podopieczni rozwijali swoje umiejętności w zakresie komunikatorów internetowych. Tym sposobem korzystali również ze wsparcia psychologów i instruktorów terapii w miarę zgłaszanych potrzeb. Z biegiem czasu i w miarę możliwości w związku z „poluzowaniem” wprowadzonych obostrzeń covid-19 organizacje i instytucje zaczęły - z zachowaniem reżimu sanitarnego - organizować swoje działania mające na celu integrację, wsparcie, rehabilitację osób niepełnosprawnych. Były to m.in. wycieczki rowerowe, spacery „Nordik walking”, spotkania z fizjoterapeutami, dietetykami. Osoby niepełnosprawne wraz ze swoimi opiekunami uczestniczyć mogły również w spotkaniach organizowanych z okazji Świąt Wielkanocnych czy Bożonarodzeniowych. Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów w Kluczborku w ramach aktywności fizycznej uprawia działkę rekreacyjną a także organizuje różnego rodzaju spotkania dla swoich członków w okresie wiosenno-jesiennym.

Instytucje, placówki i organizacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych chętnie korzystały ze wsparcia programów pomocowych finansowanych ze środków PFRON i umożliwiających zakup środków ochrony osobistej i środków dezynfekujących.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie we wrześniu 2021 roku przystąpiło do programu PRRON – Modułu IV – „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi w trakcie trwania. W ramach tego programu osoby niepełnosprawne z terenu powiatu kluczborskiego a także najbliżsi członkowie rodziny ze wspólnego gospodarstwa domowego mogły skorzystać z cyklu szkoleń psychologicznych udzielanych w tutejszym Centrum Pomocy. Dodatkowo osoby te wyposażone zostały w termometr bezdotykowy oraz pulsoksymetr. Z oferowanej pomocy w terminie od 16.08.2021 r. do 31.12.2021 r. skorzystało 22 niepełnosprawnych oraz 10 członków rodziny tychże osób.

W powiecie działa Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych – ciało opiniodawczo-doradcze przy Starości, którego członkami są min. osoby niepełnosprawne.

W powiecie kluczborskim podczas wykonywania planowanych działań jednostki organizacyjne powiatu kluczborskiego kierują się zasadą przestrzegania praw osób niepełnosprawnych. Służebna, a zarazem wspierająca rola instytucji względem osób niepełnosprawnych przejawia się w ścisłej współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Przedstawiciele najwyższych władz samorządowych aktywnie uczestniczą w życiu osób niepełnosprawnych poprzez obecność na wszelkich organizowanych uroczystościach, takich jak np.: Dni Osób Niepełnosprawnych, Światowy Dzień Emeryta, Rencisty i Inwalidy, rajdy rowerowe,

spotkania świąteczno–noworoczne i inne, a także poprzez osobiste zaangażowanie w rozwiązywanie trudnych problemów zarówno socjalno-bytowych, jak i osobistych.

3.4. Inwestycje powiatu

W latach 2014-2016 w miała miejsce likwidacja barier architektonicznych w Specjalnym Ośrodku Szkolno–Wychowawczym oraz powiększenie pomieszczeń w Przedszkolu Specjalnym przy SOSW oraz remont Domu Pomocy Społecznej w Kluczborku. Prace były podzielone na kilka etapów. Budynek jest ogrzewany pompami ciepła, wymieniono wewnętrzne instalacje i wyremontowano łazienki. Wyremontowana została również zabytkowa część budynku. Przeprowadzono remont elewacji, wymieniono cały dach wraz ze stolarką okienną. Zrewitalizowano również przylegający do budynku park. Przygotowano także miejsca rekreacji przy drugim kluczborskim DPS-ie przy ul. Sienkiewicza.

Dzięki realizacji Programu wyrównywanie różnic między regionami w latach ubiegłych, jednostki związane z osobami niepełnosprawnymi dysponują autobusami oraz mikrobusami do przewozu osób niepełnosprawnych. Część budynków została wyposażona w windy (SOSW, ZSLT, Pracownia Ćwiczeń Praktycznych Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1), do dwóch placówek zakupiono schodołazy natomiast w budynkach: Publicznego Przedszkola nr 2 w Kluczborku, Publicznej Szkoły Podstawowej w Byczynie, Szpitala Powiatowego w Kluczborku, SOSW w Kluczborku, Zespołu Szkół Licealno-Technicznych w Kluczborku, publicznej Szkole Podstawowej w Kluczborku, Zakładu opiekuńczo-Leczniczego w Wołczynie – zlikwidowano bariery architektoniczne.

W latach 2019 – 2021 budżet powiatu kluczborskiego nie finansowała żadnych przedsięwzięć na rzecz osób niepełnosprawnych. W okresie tym środki finansowe przeznaczone zostały na realizację zadania „Realizacja strategii niskoemisyjnych na obszarze Subregionu Północnego Województwa Opolskiego” – „Wdrożenie systemu dynamicznej informacji pasażerskiej wraz z dostawcą tablic kierunkowych”.

Zakupiono również defibrylator na wyposażenie karetki pogotowia ratunkowego.

W roku 2020 w ramach realizacji zadania pn. „Zakup i dostawa laptopów w ramach projektu grantowego pn. zdalna szkoła”. zakupiono laptopy wraz z oprogramowaniem dla wyznaczonych uczniów.

W 2021 roku dokonano termomodernizacji dwóch budynków oświatowych na terenie powiatu kluczborskiego.

4. Cele operacyjne programu

Program został opracowany w oparciu o:

1. Diagnozę problemów społecznych m. in. poprzez przeprowadzenie ankiety wśród pracowników i podopiecznych niżej wymienionych grup działających na rzecz osób niepełnosprawnych:
  - Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów
  - Polski Związek Niewidomych
  - Warsztaty Terapii Zajęciowej
  - Środowiskowy Dom Samopomocy
  - Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Nadzieja”
  - Stowarzyszenie Rodziców Przyjaciół Dzieci i Osób Ze Specjalnymi Potrzebami Przy Publicznym Przedszkolu nr 2
2. Znajomość środowiska oraz zależności w nim panujących.
3. Analizę zasobów instytucjonalnych w powiecie kluczborskim.

Program zakłada kontynuację kierunków działania wskazanych w latach poprzednich, gdyż były one słuszne, zasadne i nie zdewaluowały się.

Program odnosi się do wielu dziedzin życia społecznego w stosunku, do których osoby niepełnosprawne napotykają na bariery utrudniające w pełni korzystanie z przysługujących im praw oraz wykonywanie obowiązków życia codziennego.

Głównym celem Programu jest zapewnienie osobom niepełnosprawnym warunków do równoprawnego, samodzielnego, pełnego i czynnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym poprzez następujące cele operacyjne:

- I. Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób niepełnosprawnych.
- II. Inicjowanie i popieranie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności.
- III. Zapewnienie dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym.
- IV. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego dostępu do rehabilitacji w tym społecznej, kultury, sportu, rekreacji i turystyki.
- V. Zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.
- VI. Zapewnienie konsultacji społecznej wszystkich działań dotyczących osób niepełnosprawnych w fazie ich planowania, wdrażania oraz ewaluacji z samorządną reprezentacją środowiska.

4.1. Cel operacyjny I - Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób niepełnosprawnych

Możliwości tkwiące w osobach niepełnosprawnych są ograniczane przez warunki, w jakich odbywa się ich społeczne funkcjonowanie, a poczucie zagrożenia bytu jest silniejsze niż w przeciętnych rodzinach. Wynika to nie tylko z generalnie niższego statusu materialnego, z występujących ograniczeń i utrudnień w społecznym funkcjonowaniu, ale także ze społecznego niezrozumienia ich potrzeb, a wręcz lekceważenia ich.

Niepełnosprawność narusza najcenniejsze wartości człowieka: zdrowie, sprawność fizyczną, zdolność do wypełniania podstawowych zadań społecznych i stanowi przeszkodę w realizacji własnych celów. Postrzegana jest jako stan niepożądany, niekorzystny fakt społeczny, często nieświadomie wywołujący niepokój, budzący obawę, że i nas może spotkać podobny los.

Jeżeli na co dzień nie mamy do czynienia z osobami niepełnosprawnymi to brak takich kontaktów powoduje, że w ocenach kierujemy się silnie zakorzenionymi w świadomości stereotypami, mitami, niesprawdzonymi informacjami. Na ich podstawie, przeciętny Polak postrzega osoby niepełnosprawne przez pryzmat ograniczeń, niskich rent, miernych sukcesów życiowych i zawodowych, skali bezradności i koniecznej pomocy. Takie postrzeganie sytuuje te osoby w roli klientów różnych instytucji pomocowych i powoduje ich wykluczenie.

Ograniczenia sprawności kojarzone są jako odchylenia od normy, a kontakt z osobami niepełnosprawnymi budzi poczucie bezradności i zakłopotania. Zauważalny jest również fakt, iż kontakt z osobami u których występują choroby psychiczne wywołuje u osób sprawnych lęk a nawet strach. Społeczne oczekiwanie idzie w kierunku dokonywania zmian w samej osobie niepełnosprawnej poprzez leczenie, rehabilitację, przystosowanie.

Tymczasem problem osób niepełnosprawnych tkwi nie tylko w niepełnosprawności, ale także, a może przede wszystkim, w osobach sprawnych.

Istotna jest, zatem zmiana społecznego sposobu myślenia i postaw wobec organizacji życia osób niepełnosprawnych, gdyż właściwe otoczenie społeczne wpływa na rozwiązywanie ich problemów.

Należy podkreślić, że znaczna część osób z którymi zostało przeprowadzone badanie ankietowe uważa, iż istnieje konieczność organizowania kampanii społecznych dotyczących problemów i funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami tak aby zwiększyć świadomość mieszkańców naszego powiatu w tym zakresie. Ankietowani zwracają jednak uwagę na to, iż takie kampanię mają zwykle jedynie chwilowe działanie, dlatego należy organizować je systematycznie.

Duży problem stanowi również niewiedza o działaniach realizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych, które funkcjonują od lat. Z przeprowadzonego badania jasno wynika, iż część badanych nie ma pojęcia o możliwościach jakie mają osoby niepełnosprawne w naszym powiecie, o realizowanych zadaniach, a nawet o istnieniu instytucji, które wykonują szereg zadań bezpośrednio związanych z osobami niepełnosprawnymi.

Spore wyzwanie stanowi dotarcie z informacjami do osób, które z uwagi na swój stan zdrowia są dużo mniej zaradne życiowo. Nieoceniona w tej kwestii byłaby pomoc lekarzy pierwszego kontaktu, farmaceutów w aptece. Są to osoby z którymi osoby niepełnosprawne mają stały kontakt. Zasygnalizowanie przez nich osobie niepełnosprawnej, gdzie mogą się udać po pomoc w zakresie dofinansowań, opieki itp. mogłoby odnieść bardzo dobre skutki.

RODZAJE DZIAŁAŃ	REALIZATORZY	PARTNERZY	TERMIN REALIZACJI
Poruszanie i przybliżanie problematyki osób niepełnosprawnych w środkach masowego przekazu, przełamywanie dotychczasowych uprzedzeń, tworzenie sprzyjającego klimatu do integracji ze społeczeństwem.	<ul style="list-style-type: none"> • Starostwo Powiatowe • PCPR • WTZ • Oświata • Gminy powiatu kluczborskiego • OPS • Środowiskowy Dom Samopomocy • ZAZ • Centrum Integracji Społecznej CISPOL 	Organizacje pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030
Zagwarantowanie warunków do udziału osób niepełnosprawnych w imprezach organizowanych przez Powiat i Miasto - informacja + promocja imprez w miejscach dostępnych dla osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Starostwo Powiatowe • Gminy powiatu kluczborskiego i ich jednostki organizacyjne 	Organizacje pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030
Wdrażanie w szkołach programów wychowawczych, mających na celu poznanie świata osób niepełnosprawnych, zmianę postaw, rozumienie i akceptację.	<ul style="list-style-type: none"> • Placówki Oświatowe znajdujące się na terenie powiatu (w szczególności szkoły, PPP, domy kultury) 	Organizacje pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030
Prowadzenie skutecznej działalności informacyjnej dotyczącej różnych form pomocy i wsparcia świadczonych przez urzędy, instytucje i organizacje dla osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat oraz jego jednostki organizacyjne (PCPR, PUP, PPP) • WTZ • Środowiskowy Dom Samopomocy • ZAZ • Gminy powiatu kluczborskiego i ich jednostki organizacyjne (OPS) 	Organizacje pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030
Tworzenie sieci klas integracyjnych w szkołach i przedszkolach, stosownie do potrzeb młodzieży niepełnosprawnej w powiecie.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat • Wydział Edukacji Starostwa Powiatowego • Placówki Oświatowe znajdujące się na terenie powiatu • Gminy powiatu kluczborskiego 		2023-2030

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba opracowanych i realizowanych programów na rzecz osób niepełnosprawnych • Liczba i rodzaj zrealizowanych działań o charakterze informacyjnym • Liczba klas i grup integracyjnych w szkołach i przedszkolach • Liczba niepełnosprawnych dzieci uczęszczających do klas integracyjnych	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet samorządowy • Fundusze zewnętrzne • Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych • Środki organizacji pozarządowych

4.2.Cel operacyjny II - Inicjowanie i popieranie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności

Bariery architektoniczne, urbanistyczne, transportowe, w komunikowaniu się i techniczne są jednym z najistotniejszych ograniczeń utrudniających, a często wręcz uniemożliwiających osobom niepełnosprawnym korzystanie z przysługującego im prawa do pełnego życia i zaspokajania swoich potrzeb na równi z innymi.

Na dostosowanie mieszkań dla osób niepełnosprawnych składanych jest w PCPR rocznie średnio około 40 wniosków osób dorosłych oraz 3-4 wnioski, których adresatami są dzieci. Przedmiotem szczególnego zainteresowania jest adaptacja łazienek oraz umożliwienie samodzielnego wyjścia z domu (budowa podjazdu, montaż windy). Pomocą objęte są głównie osoby niepełnosprawne ruchowo. Szczególne wsparcia wymagają rodziny z małym dzieckiem, nad którym wieloletnia opieka często skutkuje niepełnosprawnością opiekunów - zwłaszcza samotnych matek.

Bardzo ważnym do zrealizowania zadaniem jest likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej w tym w zakładach opieki zdrowotnej i placówkach edukacyjnych, a także wyposażanie obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny oraz wszelkie działania zmierzające do pozyskiwania funduszy na ten cel. Choć cel ten był skutecznie realizowany dotychczas i infrastruktura budynków użyteczności publicznej w powiecie uległa znacznej poprawie to w dalszym ciągu istnieje potrzeba kontynuacji działań ograniczających dostęp osób niepełnosprawnych do tych miejsc.

W przeprowadzonym badaniu osoby ankietowane wskazały wiele miejsc znajdujących się w naszym powiecie, które ich zdaniem nie są jeszcze w ogóle lub nie w pełni dostosowane do użytkowania przez osoby z niepełnosprawnościami.

Miejsca wskazywane najczęściej to:

- Urząd gminy w Kluczborku
- Urząd gminy w Wołczynie
- Urząd gminy w Byczynie
- Budynki szkół
- Budynek policji
- Bank Santander
- Dworzec PKP
- Budynek poczty
- Przychodnie lekarskie
- Ratusz
- Spółdzielnia mieszkaniowa „Przyszłość”
- Budynek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
- Budynek Sądu
- Siedziby małych firm
- Sklepy
- Budynek Warsztatów Terapii Zajęciowej

Oczywiście nie na wszystkie wymienione miejsca powiat ma wpływ. Jednak z przeprowadzonej analizy wynika, iż mimo ciągłego podejmowania działań celem przystosowania istniejących budynków do potrzeb osób niepełnosprawnych problem wciąż występuje i w nadchodzących latach należy zwrócić na niego szczególną uwagę.

RODZAJE DZIAŁAŃ	REALIZATORZY	PARTNERZY	TERMIN REALIZACJI
Systematyczne dostosowywanie mieszkań, do potrzeb osób niepełnosprawnych - likwidacja barier.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat oraz jego jednostki organizacyjne (PCPR) 		2023-2030
Likwidacja barier architektonicznych w ciągach komunikacyjnych ulic i chodników <ul style="list-style-type: none"> - poprawę nawierzchni komunalnych, - obniżanie krawężników, - oznakowanie przejść. 	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat • Gminy Powiatu Kluczborskiego 		2023-2030
Likwidacja barier w zakładach opieki zdrowotnej i placówkach edukacyjnych w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat oraz jego jednostki organizacyjne • Gminy Powiatu Kluczborskiego 		2023-2030
Wydzielanie i oznakowywanie nowych miejsc postoju dla uprawnionych osób niepełnosprawnych na parkingach i przed budynkami użyteczności publicznej	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat oraz jego jednostki organizacyjne • Gminy Powiatu Kluczborskiego 		2023-2030
Udostępnianie obiektów użyteczności publicznej dla osób na wózkach inwalidzkich <ul style="list-style-type: none"> - budowa podjazdów, - montaż urządzeń dźwigowych, - wyposażanie w transportery schodowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat oraz jego jednostki organizacyjne • Gminy Powiatu Kluczborskiego 		2023-2030
Tworzenie warunków społecznej komunikacji osób niepełnosprawnych poprzez organizowanie spotkań integracyjnych z osobami zdrowymi.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat oraz jego jednostki organizacyjne • Gminy Powiatu Kluczborskiego oraz ich jednostki organizacyjne 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030

<p>Likwidacja barier transportowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utworzenie tzw. „taksówki” do przewozu osób niepełnosprawnych dostosowanej do przewożenia osób poruszających się na wózku inwalidzkim, - Dostosowanie komunikacji publicznej do przewozu osób niepełnosprawnych w tym poruszających się na wózkach inwalidzkich (np. zakup autobusów niskopodłogowych, wyodrębnienie miejsc dla osób niepełnosprawnych). 	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat • Gminy Powiatu Kluczborskiego • Powiat 		2023- 2030
<p>Montaż większej ilości ławek w przestrzeni publicznej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat • Gminy Powiatu Kluczborskiego 		Do 2030

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy funkcjonowania osób niepełnosprawnych w powiecie • Liczba zlikwidowanych barier technicznych i w komunikowaniu się • Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych w ciągach komunikacyjnych • Liczba mieszkań dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych • Liczba przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych placówek edukacyjnych i zdrowotnych • Liczba zorganizowanych spotkań dla osób niepełnosprawnych • Liczba wydzielonych dla osób niepełnosprawnych miejsc parkingowych • Liczba autobusów dostosowanych do przewozu osób z niepełnosprawnością ruchową • Liczba utworzonych tzw. taksówek do przewozu osób poruszających się na wózkach inwalidzkich 	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet samorządowy • Fundusze zewnętrzne • Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

4.3. Cel operacyjny III - Zapewnienie dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym

Pomoc społeczna jest fragmentem polityki społecznej państwa, powołanym do udzielania pomocy osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i nie są w stanie jej pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Celem pomocy jest zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych w taki sposób, aby osoba lub rodzina żyła w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Osoby niepełnosprawne korzystają ze świadczeń pomocy społecznej na ogólnych zasadach, określonych w ustawie dla ogółu społeczeństwa.

Obok zabezpieczenia niezbędnych życiowych potrzeb osób niepełnosprawnych, konieczne jest również zorganizowanie takiej specyficznej pomocy, która umożliwi osobie niepełnosprawnej usamodzielnienie się i opuszczenie kręgu beneficjentów pomocy społecznej, pozwoli na prawdziwe ich upodmiotowienie. Rodzaj, formy i rozmiar tej pomocy powinny stymulować osobę niepełnosprawną do samodzielnego rozwiązywania własnych problemów, przy wsparciu ze strony pracownika socjalnego, który ma bezpośredni kontakt z osobą niepełnosprawną.

Poszczególne zadania w zakresie nowych rozwiązań środowiskowego wsparcia osób niepełnosprawnych będą podejmowane i realizowane przy współudziale organizacji pozarządowych.

Bardzo duże znaczenie w osiągnięciu pozytywnych rezultatów leczenia i usprawniania ma poradnictwo medyczne, socjalne i pedagogiczne oraz terapia psychologiczna. W przypadku niepełnosprawnego lub zagrożonego niepełnosprawnością dziecka działania te powinny być skierowane do jego rodziców. Ważne jest też wsparcie przez grupę innych rodziców dzieci z taką samą niepełnosprawnością. Odpowiednie postawy rodzicielskie wobec niepełnosprawnego dziecka pozwolą nie tylko na osiągnięcie pozytywnych rezultatów wczesnego leczenia i usprawniania oraz rehabilitacji psycho-edukacyjnej, ale również pozwolą na jego możliwie pełen rozwój, a następnie uczestnictwo w życiu społecznym.

Można powiedzieć, że odwrotną sytuację mamy u osoby dorosłej, która na skutek wypadku czy choroby staje się osobą niepełnosprawną. Obok ewentualnej potrzeby ratowania życia, leczenie i rehabilitacja medyczna są nieskuteczne bez wsparcia poradnictwem i ewentualną terapią. Jak wynika z praktyki, najlepsze rezultaty daje wsparcie udzielone przez inne osoby z taką samą niepełnosprawnością.

Z przeprowadzonego badania wynika, iż osoby niepełnosprawne oraz osoby z ich bliskiego otoczenia sygnalizują ogromną potrzebę rozszerzenia wsparcia w zakresie poradnictwa prawnego i psychologicznego oraz dostępu do specjalistów – zwłaszcza do lekarza psychiatry. Ankietowani wskazali również potrzebę utworzenia lub rozszerzenia działalności:

- Świetlic socjoterapeutycznych,
- Całodobowego ośrodka opiekuńczo-leczniczego,
- Dziennego domu pobytu,
- Mieszkań wspomaganych,
- Zakładów pracy chronionej.

Na rok 2023 planowane jest otwarcie hospicjum stacjonarnego w Smardach Górnych. Celem i misją Stowarzyszenia Hospicjum Ziemi Kluczborskiej Św. Ojca Pio jest pomoc medyczna, psychologiczna i duchowa osobom chorującym na nieuleczalne, postępujące choroby w końcowym okresie życia oraz ich rodzinom z całego powiatu kluczborskiego. Celem naszej opieki hospicyjnej oprócz zapobiegania bólowi i innym dokuczliwym objawom choroby, jest przede wszystkim uczynienie godnym ostatniego okresu życia chorego.

Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu naszego powiatu realizują programy Ministra Rodziny i Polityki Społecznej pn. „Opieka wytchnieniowa” oraz „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”.

Program opieki wytchnieniowej kierowany jest do członków rodzin lub opiekunów, którzy wymagają wsparcia w postaci doraźnej, czasowej przerwy w sprawowaniu bezpośredniej opieki nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności, a także nad osobami posiadającymi orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Osobista, stała opieka nad dzieckiem lub dorosłą osobą, których niepełnosprawność związana jest z szerokim spektrum problemów zdrowotnych prowadzących do znacznego ograniczenia samodzielności, bardzo często oznacza konieczność wsparcia w prawie każdym elemencie codziennego życia. Członkowie rodzin, opiekunowie muszą podporządkować swój dzienny rozkład zajęć wykonywaniu czynności związanych z opieką i pomocą, co najczęściej oznacza życie w warunkach ciągłego obciążenia psychofizycznego. Wiele osób w takiej sytuacji rezygnuje z udziału w życiu społecznym, zawodowym, zaniedbuje własne zdrowie czy też inne potrzeby oraz całkowicie rezygnuje z indywidualnych aspiracji.

Zaangażowanie w sprawowanie opieki często utrudnia podejmowanie innych zadań niezbędnych dla funkcjonowania rodziny i prowadzenia gospodarstwa domowego. Co więcej, kondycja zdrowotna osób sprawujących codzienną długotrwałą opiekę z czasem ulega pogorszeniu, co przekłada się na mniejszą skuteczność, a tym samym obniżenie komfortu życia osoby niepełnosprawnej oraz samego opiekuna.

Opieka wytchnieniowa ma za zadanie odciążenie członków rodzin lub opiekunów osób niepełnosprawnych poprzez wsparcie ich w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa. Dzięki temu wsparciu osoby zaangażowane na co dzień w sprawowanie opieki dysponować będą czasem, który będą mogły przeznaczyć na odpoczynek i regenerację, jak również na załatwienie niezbędnych spraw. Usługi opieki wytchnieniowej mogą służyć również okresowemu zabezpieczeniu potrzeb osoby niepełnosprawnej w sytuacji, gdy opiekunowie z różnych powodów nie będą mogli wykonywać swoich obowiązków.

Program osobistego asystenta osoby niepełnosprawnej ma na celu zapewnienie dostępności do usług asystencji osobistej.

Zapewnia wsparcie w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym:

- 1) dzieciom do 16. roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, oraz
- 2) osobom niepełnosprawnym posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności:
  - a) o stopniu znacznym lub
  - b) o stopniu umiarkowanym lub
  - c) traktowane na równi do wyżej wymienionych zgodnie z art. 5 i art. 62 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Celem rozpowszechnienia usług asystencji osobistej jest zwiększenie szans osób niepełnosprawnych na prowadzenie bardziej niezależnego/samodzielnego i aktywnego życia.

RODZAJE DZIAŁAŃ	REALIZATORZY	PARTNERZY	TERMIN REALIZACJI
Pomoc w rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych i ich rodzin - informacja i poradnictwo prawne, grupy wsparcia.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat oraz jego jednostki organizacyjne (PCPR, PPP) • WTZ • Gminy Powiatu Kluczborskiego oraz ich jednostki organizacyjne • OPS • Środowiskowy Dom Samopomocy • ZAZ • Centrum Integracji Społecznej CISPOL 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030
Tworzenie warunków pełnej dostępności do usług opiekuńczych i specjalistycznych.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat • DPS • Powiatowe Centrum Zdrowia • Gminy Powiatu Kluczborskiego • OPS 		2023-2030
Dostosowywanie pomieszczeń i wyposażanie zakładów opieki zdrowotnej do potrzeb osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat 		2023-2030
Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia dostępu do lekarzy specjalistów rehabilitacji leczniczej poprzez zwiększenie ich liczby w placówkach służby zdrowia.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat • Placówki systemu opieki zdrowotnej 		2023-2030
Wspieranie działań zmierzających do rozwoju i podnoszenia jakości usług rehabilitacyjnych w tym wyposażanie obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat • Placówki systemu opieki zdrowotnej • Gminy Powiatu Kluczborskiego oraz ich jednostki organizacyjne 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030
Rozwój stacjonarnych form opieki długoterminowej, w tym opieki paliatywnej.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne (DPS) • Placówki systemu opieki zdrowotnej 	Hospicjum Ziemi Kluczborskiej św. Ojca Pio	2023-2030

Udzielanie pomocy w uzyskiwaniu środków finansowych na budowę, rozbudowę i modernizację obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat • Gminy Powiatu Kluczborskiego 		CIĄGŁY
Rozwój specjalistycznej opieki w zakresie wczesnego diagnozowania, leczenia i rehabilitacji dzieci i młodzieży.	<ul style="list-style-type: none"> • Placówki systemu opieki zdrowotnej • Powiat i jego jednostki organizacyjne (PPP, Oświata) 		CIĄGŁY
Utworzenie wypożyczalni sprzętów medycznych lub doposażenie istniejących.	<ul style="list-style-type: none"> • Ośrodki Pomocy Społecznej • Placówki systemu opieki zdrowotnej 	Caritas Diecezji Opolskiej	Do 2030
Rozwój ośrodków wsparcia dziennego dla osób niepełnosprawnych (w tym z zaburzeniami psychicznymi) o szczególnych potrzebach.	<ul style="list-style-type: none"> • Gminy Powiatu Kluczborskiego 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	
Tworzenie mieszkań (m.in. chronionych, opieki wytchnieniowej) dla osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	
Rozwój podmiotów ekonomii społecznej (w tym m.in. spółdzielni socjalnych) jako ważnej formy aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat • Gminy Powiatu Kluczborskiego 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba udzielonych porad prawnych dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności • Liczba ośrodków wsparcia środowiskowego dla osób niepełnosprawnych oraz liczba osób objętych tym wsparciem • Liczba osób objętych pomocą w ramach Warsztatów Terapii Zajęciowej • Liczba obiektów służących rehabilitacji wyposażonych w sprzęt rehabilitacyjny • Liczba wydanych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego • Liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganiam • Liczba domów pomocy społecznej na terenie powiatu • Liczba osób umieszczonych w domach pomocy społecznej • Liczba osób objęta opieką Hospicjum Ziemi Kluczborskiej św. Ojca Pio • Liczba wypożyczalni sprzętów medycznych w powiecie • Liczba utworzonych mieszkań chronionych w powiecie • Liczba spółdzielni socjalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet samorządowy • Fundusze zewnętrzne • Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych • Środki organizacji pozarządowych • Sponsorzy indywidualni

4.4. Cel operacyjny IV - Zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego dostępu do rehabilitacji w tym społecznej, kultury, sportu, rekreacji i turystyki

Realizacja tego celu przebiegać będzie w dwóch ząbających się płaszczyznach. Pierwsza z nich to prowadzenie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych poprzez działalność kulturalną, sportową, rekreację i turystykę. Druga to pełnoprawny udział osób niepełnosprawnych w kulturze, sporcie, rekreacji i turystyce.

I. Zakres działań - rehabilitacja społeczna

Rehabilitacja jest procesem, którego celem jest umożliwienie osobom niepełnosprawnym osiągnięcie i utrzymanie optymalnego poziomu funkcjonowania. Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwianie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym, czyli również w kulturze, sporcie i rekreacji. Do podstawowych form rehabilitacji społecznej zalicza się zwłaszcza uczestnictwo w:

- warsztatach terapii zajęciowej,
- turnusach rehabilitacyjnych,
- zespołach ćwiczeń fizycznych usprawniających psychoruchowo, rekreacyjnych i sportowych oraz innych zespołach aktywności społecznej, zgodnie z potrzebami osób niepełnosprawnych,
- integracyjnych imprezach kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych.

Wymienione formy zawierają w sobie działalność kulturalną, sportową, rekreacyjną i turystyczną, choć nie zawsze jest to działalność podstawowa. I tak warsztaty terapii zajęciowej, które realizują również zadania w zakresie rehabilitacji zawodowej mają na celu ogólny rozwój i poprawę sprawności niezbędnych do prowadzenia przez osobę niepełnosprawną możliwie niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia przez zastosowanie różnych technik terapii zajęciowej. Natomiast turnusy rehabilitacyjne są formą aktywnej rehabilitacji, połączoną z elementami wypoczynku, mająca na celu przede wszystkim ogólną poprawę sprawności, wyrobienie zaradności, pobudzenie i rozwijanie zainteresowań osób niepełnosprawnych.

Jednocześnie jest to działalność prowadzona głównie, a właściwie wyłącznie w środowisku samych osób niepełnosprawnych. Uczestnictwo osoby niepełnosprawnej w tych formach aktywności ma pozwolić jej na powrót lub wejście w życie społeczne i zawodowe. Powrót dotyczy tych osób niepełnosprawnych, które wcześniej jako najczęściej w pełni sprawne uczestniczyły w życiu społecznym i zawodowym. Natomiast wejście w życie społeczne dotyczy tych osób, które najczęściej stały się niepełnosprawne do 16 roku życia.

Bardzo ważnym elementem wsparcia wczesnego procesu leczenia i rehabilitacji jest szybkie i adekwatne zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny. Wszystkie osoby niepełnosprawne, które potrzebują tego typu środków pomocniczych i urządzeń, powinny mieć do nich swobodny dostęp, niezależnie od swojej sytuacji finansowej. Obecnie omówione powyżej działania realizowane są w powiecie kluczborskim jak i w całym kraju głównie w oparciu o ośrodki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych /PFRON/ poprzez organizacje pozarządowe, zakłady pracy chronionej oraz przez takie instytucje jak specjalne placówki oświatowe i opiekuńcze.

Rehabilitacja społeczna jest bardzo ważnym elementem działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Powinna być w następnych latach kontynuowana i rozszerzana we wszystkich wymienionych formach. Równocześnie należy zwiększyć efektywność działań w tym zakresie poprzez ich koordynację, popularyzację, kumulację środków oraz prowadzenie rzetelnej oceny rezultatów tych działań.

RODZAJE DZIAŁAŃ	REALIZATORZY	PARTNERZY	TERMIN REALIZACJI
<p>Udzielanie pomocy finansowej osobom niepełnosprawnym na wyjazd i uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne (PCPR) 		2023-2030
<p>Finansowanie działalności warsztatów terapii zajęciowej dla potrzebujących rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz rozszerzenie WTZ o dodatkowe pracownie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat 	Caritas Diecezji Opolskiej	2023-2030
<p>Dofinansowanie zaopatrzenia osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze niezbędne do ich funkcjonowania</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne (PCPR) 		2023-2030
<p>Wspieranie organizacji pozarządowych zajmujących się problematyką osób niepełnosprawnych w ich działaniach w zakresie rehabilitacji społecznej na rzecz tych osób.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne (PCPR) • Gminy i ich jednostki organizacyjne (OPS) 		2023-2030
<p>Wspieranie leczenia i rehabilitacji szerokim poradnictwem i wsparciem pracowników socjalnych oraz samych osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne (PCPR) • Gminy i ich jednostki organizacyjne (OPS) 		2023-2030
<p>Udzielanie informacji i pomocy w uzyskaniu przez osoby niepełnosprawne sprzętów niezbędnych do życia i samodzielnego funkcjonowania /elektryczne wózki, specjalistyczny sprzęt komputerowy, oprzyrządowanie samochodów osobowych itp... /</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne (PCPR) • Gminy i ich jednostki organizacyjne (OPS) 		2023-2030

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych • Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowania do sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych oraz środków pomocniczych • Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowań w ramach programu Aktywny Samorząd • Liczba organizacji pozarządowych wspieranych przez samorząd w ich działaniach w zakresie rehabilitacji społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet samorządowy • Fundusze zewnętrzne • Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych • Środki organizacji pozarządowych • Sponsorzy indywidualni

II. Zakres działań - udział osób niepełnosprawnych w kulturze, sporcie, rekreacji i turystyce.

Każda osoba może w kulturze i sporcie uczestniczyć zarówno jako widz i jako twórca. Można być aktorem w teatrze i/lub być w tym teatrze widzem, można być kibicem piłkarskim i/lub zawodnikiem. Natomiast w turystyce i rekreacji w większości jesteśmy uczestnikami.

W ogólnospołecznym życiu kulturalnym i sportowym powiatu kluczborskiego w małym procencie uczestniczą osoby niepełnosprawne. Wynika to głównie z istniejących barier architektonicznych, transportowych, w komunikowaniu się oraz mentalnych tkwiących w samych osobach niepełnosprawnych i ich najbliższym otoczeniu oraz barier mentalnych tkwiących w tzw. osobach sprawnych. Zaczyna się to zmieniać poprzez organizowane powiatowe imprezy integracyjne jednak w dalszym ciągu widoczny jest brak pomostu pomiędzy dość szeroko prowadzoną działalnością kulturalną, sportową, rekreacyjną i turystyką w środowisku osób niepełnosprawnych, a działalnością ogólnospołeczną. Aby zapewnić osobom niepełnosprawnym pełny dostęp do kultury, sportu, rekreacji i turystyki należy przyjąć następujące:

RODZAJE DZIAŁAŃ	REALIZATORZY	PARTNERZY	TERMIN REALIZACJI
Udzielanie pomocy organizatorom zajęć sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych, turystycznych dla osób niepełnosprawnych w postaci: <ul style="list-style-type: none"> - wsparcia finansowego (dofinansowania SKRiT, dofinansowania ze starostwa oraz urzędów gmin), - lokalowego (nieodpłatne udostępnienie lokali na potrzeby organizacji poszczególnych działań przez powiat i gminy), - w zakresie promowania podejmowanych działań np. na stronach starostwa oraz urzędów gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne (PCPR) • Gminy 		2023-2030
Wspieranie działań sprzyjających integracji społecznej osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem/spotkania, imprezy kulturalne itp.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat • Gminy 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030
Umożliwianie udziału osób niepełnosprawnych w imprezach masowych.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat • Oświata (kluby sportowe) • Gminy 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030
Promowanie sportu, rekreacji i turystyki wśród osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat • Gminy 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030
Organizacja paraolimpiady na poziomie powiatu.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	Do 2030

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba organizacji pozarządowych, które korzystają z dofinansowania do sportu, kultury, rekreacji i turystyki oraz liczba osób niepełnosprawnych objętych tym dofinansowaniem • Liczba imprez masowych, zorganizowanych z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych • Liczba zrealizowanych działań informacyjnych w zakresie sportu, kultury, rekreacji oraz turystyki 	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet samorządowy • Fundusze zewnętrzne • Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych • Środki organizacji pozarządowych • Sponsorzy indywidualni

4.5. Cel operacyjny V – Zwiększenie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami

Rehabilitacja zawodowa jest istotnym elementem rehabilitacji kompleksowej i polega na ułatwieniu osobie niepełnosprawnej udziału w życiu zawodowym poprzez uzyskanie i utrzymanie zatrudnienia a w konsekwencji awansu zawodowego poprzez udzielenie osobie niepełnosprawnej takich usług jak:

- ocena zdolności do pracy w oparciu o odpowiednie badania lekarskie i psychologiczne,
- poradnictwo zawodowe,
- przygotowanie zawodowe,
- dobór i wyposażenie odpowiedniego miejsca pracy a w konsekwencji zatrudnienie,
- wspomaganie pozostawania w zatrudnieniu oraz dobór odpowiedniego sprzętu rehabilitacyjnego umożliwiającego bądź ułatwiającego wykonywanie pracy.

W konsekwencji prowadzi ona do integracji lub reintegracji społecznej. Rehabilitacja zawodowa powinna dotyczyć zarówno młodzieży uczącej się, zwłaszcza w szkołach zawodowych na różnych poziomach kształcenia, jak też osób w okresie aktywności zawodowej pozostających bez pracy lub funkcjonujących już w określonych środowiskach zawodowych. Należy tutaj postawić za cel przygotowanie do pracy oraz zapewnienie osobom niepełnosprawnym zatrudnienia zgodnego z ich możliwościami psychofizycznymi i posiadanymi kwalifikacjami zawodowymi. Rehabilitację zawodową powinno realizować się w kilku etapach:

Etap I – poradnictwo zawodowe oparte na ocenie zawodowej zdolności do pracy osoby niepełnosprawnej oraz pomocy w podjęciu decyzji zawodowej. Służy to podjęciu konkretnej decyzji dotyczącej wyboru zawodu oraz wyboru drogi prowadzącej do kariery zawodowej. Zasadnym jest rozpoczęcie tego procesu najpóźniej w ostatniej klasie szkoły podstawowej. Uczniowie bowiem, poza otrzymaniem kompleksowej informacji o możliwościach dalszego kształcenia (w tym także placówkach edukacji specjalnej i placówkach realizujących programy kształcenia integracyjnego) powinni posiadać możliwość korzystania z usług doradczych w zakresie wyboru zawodu zgodnie z posiadanymi predyspozycjami i zainteresowaniami, jednakże zawsze zgodnie z możliwościami psychofizycznymi oraz wymogami rynku pracy.

Poradnictwo zawodowe to również działania realizowane na rzecz osób, które zakończyły systematyczne kształcenie zawodowe i pozostają w zatrudnieniu bądź okresowo nie mają pracy. Usługi doradcze dla tych osób są świadczone przez doradców zawodowych, głównie zatrudnionych w Powiatowych Urzędach Pracy. Bardzo istotnym jest umożliwienie tymże doradcom permanentnego podnoszenia kwalifikacji w zakresie doradztwa świadczonego na rzecz klientów niepełnosprawnych. Jednocześnie osoby niepełnosprawne muszą mieć zapewnione warunki lokalowe (w tym zniwelowane bariery architektoniczne) odpowiadające realizacji zasad poufności i dostępności do usług doradczych.

Bardzo ważnym elementem efektywnego prowadzenia poradnictwa zawodowego jest stworzenie i utrzymanie takiej współpracy pomiędzy doradcą a lekarzem, która będzie pozwalała na wzajemną współpracę w zakresie konsultacji lekarskich i psychologicznych prowadzących do medycznej i psychologicznej oceny możliwości podjęcia pracy w określonych zawodach.

Etap II – doskonalenie i przekwalifikowanie zawodowe, które dotyczy osób dorosłych.

Można rozpatrywać etap ten w dwóch płaszczyznach działań:

- **szkolenia zawodowe**, których celem jest przygotowanie osoby niepełnosprawnej do pracy poprzez nabycie odpowiednich kwalifikacji zawodowych. Istotny jest tutaj fakt zdobycia zarówno wiedzy teoretycznej jak też nabycie konkretnych umiejętności zawodowych. Prawidłowo prowadzona rehabilitacja zawodowa w okresie szkolenia powinna zapewnić jednocześnie nabycie i utrwalenie mechanizmów dotyczących skutecznych zachowań pożądaných w środowisku pracy. Szkolenia odnosić się muszą także do możliwości awansu zawodowego osób niepełnosprawnych. A zatem należy pamiętać o możliwościach wynikających z zapisów ustawy dotyczących zapewnienia zwrotu kosztów poniesionych na szkolenia osób niepełnosprawnych przez pracodawców. Kierunek i zakres treściowy szkolenia powinien być poprzedzany konsultacją z doradcą zawodowym.

- **renty szkoleniowe** dla osób szczególnie narażonych na choroby zawodowe i wypadki przy pracy, pobierające przez dłuższy okres świadczenia z tytułu czasowej niezdolności do pracy. Przy ścisłym udziale ZUS tę grupę osób należy kierować na szkolenia w zawodach konkurencyjnych dla otwartego rynku pracy, oczywiście z uwzględnieniem możliwości szkolenia osoby niepełnosprawnej ze względu na jej dotychczasowe doświadczenie zawodowe i posiadany poziom wykształcenia.

Etap III – zatrudnienie lub podjęcie samodzielnej działalności gospodarczej.

Zatrudnienie osób niepełnosprawnych należy traktować jako jeden z najistotniejszych etapów rehabilitacji zawodowej. Dobór miejsca zatrudnienia koniecznie musi być dostosowany do stopnia uszkodzenia organizmu oraz przygotowania osoby niepełnosprawnej do pracy. Zatrudnienie może być realizowane zarówno w zwykłych zakładach pracy, czyli na tzw. Otwartym rynku pracy jak też w zakładach pracy chronionej lub zakładach aktywności zawodowej. W krajach Unii Europejskiej istnieje tendencja do zatrudniania osób niepełnosprawnych w zwykłych zakładach pracy, zgodnie z zasadą zawodowej integracji oraz w zakładach aktywności zawodowej.

Etap IV – wspieranie pozostawania w zatrudnieniu, co dotyczy szczególnie początkowego okresu zatrudnienia mającego na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej procesu adaptacji zawodowej oraz przystosowanie się do wykonywania zadań zawodowych i funkcjonowania w nowym środowisku pracy, zarówno w jego sensie fizycznym jak i społecznym.

Pomimo ciągle rosnącej świadomości społecznej dotyczącej rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych nadal obserwuje się niejednokrotnie utrudnione wejście na rynek pracy zwłaszcza osób z upośledzeniem umysłowym i zaburzeniami psychicznymi.

Rynek pracy dla osób niepełnosprawnych jest ciągle jeszcze kojarzony z miejscami pracy w zakładach pracy chronionej. Szalenie istotne zatem, staje się przedsięwzięcie działań na rzecz wzrostu świadomości pracodawców z otwartego rynku pracy na temat rodzajów niepełnosprawności i rzeczywistych ograniczeń zawodowych z nich wpływających. Zawsze jednak pewna grupa osób niepełnosprawnych będzie najlepiej funkcjonowała w zakładach aktywności zawodowej i zakładach pracy chronionej ze względu na rodzaj schorzeń warunkujących niepełnosprawność.

Osoby niepełnosprawne, w zależności od stopnia uszkodzenia organizmu i przygotowania do pracy, powinny być zatrudniane w zwykłych zakładach pracy, czyli na tzw. Otwartym rynku, w zakładach pracy chronionej lub zakładach aktywności zawodowej.

RODZAJE DZIAŁAŃ	REALIZATORZY	PARTNERZY	TERMIN REALIZACJI
Prowadzenie przez Powiatowy Urząd Pracy, pośrednictwa pracy i poradnictwa dla osób niepełnosprawnych, ich szkolenie i przekwalifikowanie.	<ul style="list-style-type: none"> • PUP • ZAZ 		2023-2030
Opracowanie i rozpowszechnienie ulotek i broszur informacyjnych dla pracodawców mogących zatrudniać osoby niepełnosprawne.	<ul style="list-style-type: none"> • PUP 		2023-2030
Włączenie organizacji pozarządowych w realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne (PUP) • ZAZ • Centrum Integracji społecznej CISPOL 		2023-2030
Promowanie wśród pracodawców zatrudniania osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne (PUP) • ZAZ • Centrum Integracji społecznej CISPOL 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030
Doradztwo i pomoc osobom niepełnosprawnym podejmującym działalność gospodarczą i rolniczą w tym poprzez udzielanie pożyczek na rozpoczęcie takiej działalności.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne (PUP) 		2023-2030
Realizacja programów celowych PFRON mających na celu aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych (np. płatne staże).	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne (PUP) 		2023-2030
Rozszerzenie działalności Zakładu Aktywizacji Zawodowej dla niepełnosprawnych mieszkańców powiatu kluczborskiego.	<ul style="list-style-type: none"> • Gmina Kluczbork • ZAZ 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia w postaci pośrednictwa pracy • Liczba zrealizowanych działań informacyjnych na rzecz osób niepełnosprawnych przez Powiatowy Urząd Pracy • Liczba nowo utworzonych i wyposażonych stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych • Liczba osób niepełnosprawnych objętych formami aktywizacji zawodowej • Liczba staży zawodowych dla osób niepełnosprawnych finansowanych ze środków PFRON lub Funduszu Pracy • Liczba Zakładów Aktywności Zawodowej na terenie powiatu oraz liczba osób niepełnosprawnych w nich zatrudniona 	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet samorządowy • Fundusze zewnętrzne • Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych • Środki z Funduszu Pracy

4.6. Cel operacyjny VI - Zapewnienie konsultacji społecznej wszystkich działań dotyczących osób niepełnosprawnych w fazie ich planowania, wdrażania oraz ewaluacji z samorządną reprezentacją środowiska

Realizacja tego celu operacyjnego będzie wykonaniem Uchwały Sejmiku RP z dnia 1 sierpnia 1997 roku §1 ust. 1 pkt 9 Karty Praw Osób Niepełnosprawnych, która gwarantuje osobom niepełnosprawnym prawo do posiadania samorządnej reprezentacji środowiska oraz konsultowanie z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych. Będzie zatem realizacją art. 44b znowelizowanej ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, który wymienia jako jedno z zadań powiatu powołanie powiatowej społecznej rady do spraw osób niepełnosprawnych, która jest organem opiniotwórczo – doradczym przede wszystkim w kwestii: inspirowania przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych i realizacji ich praw. Cytowana ustawa w art.35a, ust.1, pkt 6 jako zadanie do realizacji wymienia również: „współpracę z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób”.

RODZAJE DZIAŁAŃ	REALIZATORZY	PARTNERZY	TERMIN REALIZACJI
Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne • Gminy powiatu kluczborskiego oraz ich jednostki organizacyjne 		2023-2030
Wspieranie działań integrujących środowisko osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne • Gminy powiatu kluczborskiego oraz ich jednostki organizacyjne 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030
Bieżące informowanie osób niepełnosprawnych o działaniach do nich kierowanych.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne • Gminy powiatu kluczborskiego oraz ich jednostki organizacyjne (OPS) 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030
Wspieranie inicjatyw dotyczących osób niepełnosprawnych wnoszonych przez reprezentację środowiska.	<ul style="list-style-type: none"> • Powiat i jego jednostki organizacyjne • Gminy powiatu kluczborskiego oraz ich jednostki organizacyjne 	Organizacje Pozarządowe działające w obszarze niepełnosprawności	2023-2030

WSKAŹNIKI REALIZACJI CELU	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba organizacji pozarządowych działających w powiecie • Liczba zorganizowanych szkoleń dla pracowników związanych z obsługą osób niepełnosprawnych • Liczba wspólnych przedsięwzięć różnych podmiotów podejmowanych w celu integracji środowiska osób niepełnosprawnych z osobami zdrowymi 	<ul style="list-style-type: none"> • Budżet samorządowy • Fundusze zewnętrzne • Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych • Środki organizacji pozarządowych

5. Sposób realizacji

Program zakłada współpracę wielu instytucji i organizacji w tym również pozarządowych działających na terenie powiatu na rzecz osób niepełnosprawnych.

Program jest dokumentem otwartym i może być modyfikowany w zależności od zmian instytucjonalnych i prawnych oraz potrzeb osób niepełnosprawnych. Będzie realizowany poprzez wykonanie szczegółowych projektów, które będą ściśle nakierowane na osiągnięcie poszczególnych celów operacyjnych programu.

6. Podsumowanie

Przedstawiony Program ramowy ma na celu przybliżyć problemy osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym oraz schematycznie określa pola działalności różnych podmiotów zajmujących się pomocą niepełnosprawnym oraz ich rodzinom.

Problemy, z jakimi na co dzień ma do czynienia osoba z niepełnosprawnością, można rozpatrywać w różnych wymiarach od barier architektonicznych w przestrzeni publicznej, poprzez negatywne stereotypy i uprzedzenia, aż po trudną sytuację na rynku pracy. Osoby z niepełnosprawnościami często zagrożone są wykluczeniem społecznym. Z uwagi na to, Program określa działania, które należy podjąć w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym pełnego dostępu do uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym oraz do usług świadczonych na terenie powiatu kluczborskiego.

Diagnoza opracowana na podstawie ankiet przeprowadzonych wśród pracowników i podopiecznych instytucji działających na terenie naszego powiatu na rzecz osób niepełnosprawnych pozwoliła na przygotowanie celów, które są odpowiedzią na potrzeby mieszkańców i podmiotów zajmujących się pomocą, i dotyczą zarówno aktywizacji społecznej, zawodowej jak i rozwoju bazy placówek oferujących wsparcie osobom niepełnosprawnym.

Na bazie programu ramowego mogą być realizowane różnorodne projekty w obrębie poszczególnych celów operacyjnych i zadań.

Realizacja programu obejmuje okres od 2023 r. do 2030 r. i uzależniona będzie od możliwości pozyskiwania środków finansowych na poszczególne zadania. Zakłada się, że realizacja poszczególnych działań zapisanych w Programie przyczyni się do poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Spis tabel i wykresów

Tabela 1. Ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności przez PZOON z uwzględnieniem stopnia niepełnosprawności.	6
Tabela 2. Ilość wydanych orzeczeń z uwzględnieniem wieku i płci.	8
Tabela 3. Ilość wydanych orzeczeń z uwzględnieniem wykształcenia i zatrudnienia.	8
Tabela 4. Zadania dofinansowane na rzecz osób niepełnosprawnych w ramach środków PFRON.	15
Wykres 1. Ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności z podziałem na lata 2019 - 2021	7
Wykres 2. Ilość wydanych przez PZOON orzeczeń z podziałem na stopnie niepełnosprawności.....	7
Wykres 3. Struktura osób niepełnosprawnych bezrobotnych oraz poszukujących pracy w powiecie kluczborskim.	9
Wykres 4. Osoby niepełnosprawne bezrobotne i poszukujące pracy z podziałem na rodzaj niepełnosprawności w 2021 roku.	10